

Myanmar

NELLES
GIDS

Birma

NIEUW met actuele reistips

Foto: Josef Beck (PhotoPress)

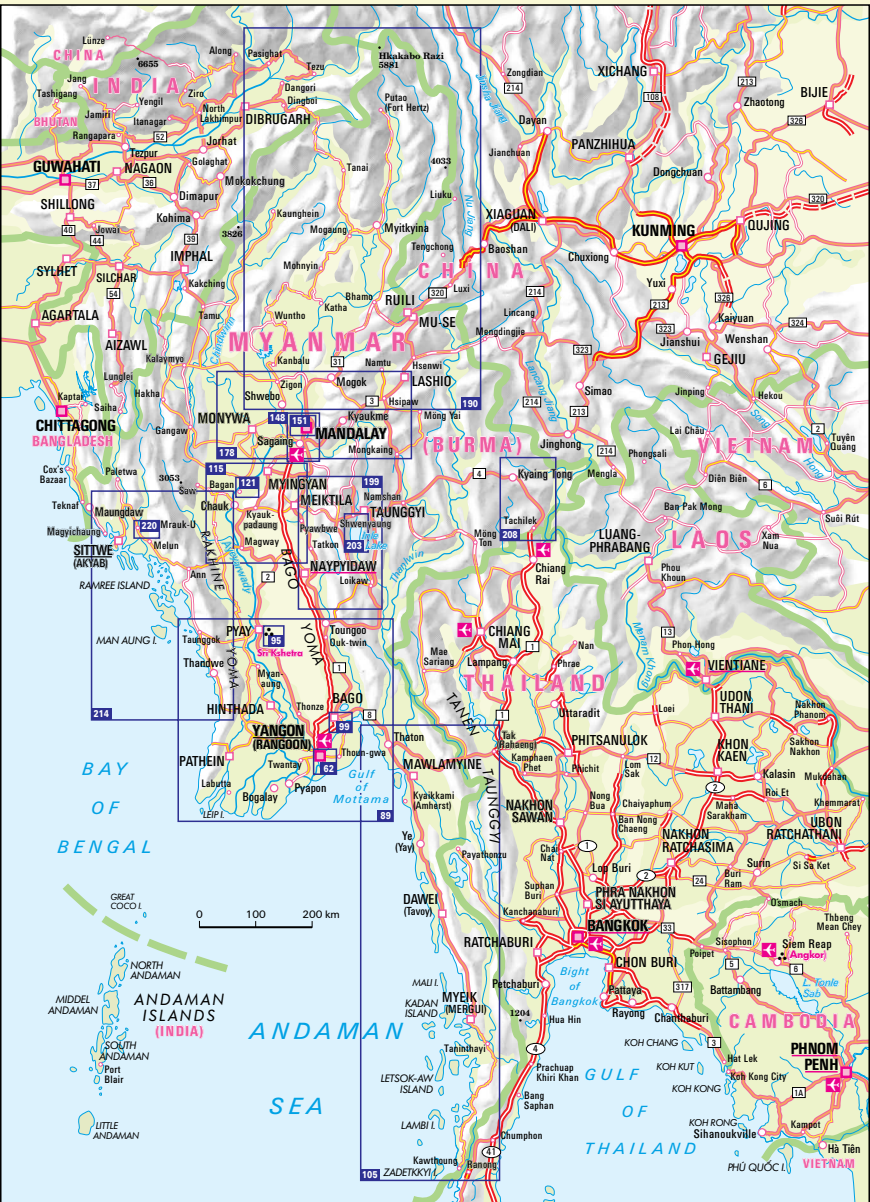
Fascinerende pagoden • Eenbenige roeiers op het Inle-meer • Marionetten en tovenaars

Nelles Verlag

met extra
HOTELLIJST
en talrijke
DETAILKAARTEN

Yangon62
Yangon Downtown.	66/67
Shwedagon-pagode74
Ayeyarwady-Delta	88/89
Sri Kshetra95
Bago99
Het zuiden	105
De omgeving van Bagan	115
Bagan	120
Mandalay (agglomeratie)	148
Mandalay	150
De omgeving van Mandalay.	178/179
Het noorden	190
Regio Inle-meer	199
Het Inle-meer	203
De omgeving van Kyaing Tong	208
Rakhine	214
Mrauk U	220

MYANMAR (BURMA)

LEGENDA

★ ★	topattractie (op de kaart)	★★	Pathein (plaats) Kyaukse-pun Pagoda (bezienswaardigheid)	de geel gemarkeerde namen worden in de tekst vermeld		staatsgrens
★	bezienswaardigheid (op de kaart)			internationale luchthaven / luchthaven, vliegveld		administratieve grens
★	oriëntatienummer in tekst (in de kaart)			landingsbaan		autoweg
8	oriëntatienummer in tekst en op kaart			nationaal park		grote verkeersweg / niet verhard
8 8	oriëntatienummer in tekst en op plattegrond		Hkakabo Razi (5881)	bergtop (hoogte in meters)		verharde hoofdweg / niet verhard
8	oriëntatienummer in tekst en op plan			strand		gewone weg (gedeelt. verharde weg)
	openbaar / belangrijk gebouw			grot, uitkijkpunt		secundaire weg, rijweg
	hotel, restaurant			ruïne, historisch plaatsen		spoor
	winkelcentrum, markt			golfterrein, monument		veerboot
	hospitaal, post			klooster, pagode		wegnummer
	ambassade, politie			boeddhistische tempel		afstand in kilometers
				moskee, kerk		busterminal
				informatiecentrum		

COLOFON: Nelles Gids: Myanmar (Birma)

All rights reserved

© Nelles® Verlag GmbH, 81379 München, Machtlfinger Str. 11

Info@Nelles.com, www.Nelles.com

Druk 2013

ISBN 978-3-86574-406-7

Licentieovereenkomst: Onderwerp van de gebruikersovereenkomst zijn de door Nelles Verlag GmbH gepubliceerde digitale reisgidsen "Nelles Gids". Nelles Verlag GmbH verleent alleen aan eindklanten toestemming voor het gebruik van de "Nelles Gids". Nelles Verlag GmbH verleent de gebruiker een niet-exclusief en beperkt recht op het gebruik van de "Nelles Gids". De gebruikers hebben het recht om een digitale kopie van de gewenste reisgids te downloaden, een elektronische kopie daarvan als back-up op te slaan en, voor zover door Nelles Verlag GmbH ter beschikking gesteld, een exemplaar daarvan uit te printen en daarvan twee kopieën te maken. Elk ander gebruik is slechts toegestaan met schriftelijke toestemming van Nelles Verlag GmbH. Indien de gebruiker in strijd handelt met deze licentieovereenkomst, is hij verplicht om, ongeacht de aanspraak op eventuele verdere schadevergoeding, een contractuele boete te betalen voor elke opzettelijke schending van deze overeenkomst. De gebruiker wordt erover geïnformeerd dat het bedrijf Nelles Verlag GmbH ter bescherming van de "Nelles Gids" technische maatregelen heeft genomen. De gebruiker is niet gerechtigd de technische beschermingsmaatregelen te omzeilen zonder de toestemming van Nelles Verlag GmbH. De door Nelles Verlag GmbH toegevoegde auteursrechtvermeldingen, referenties en merknamen mogen door de gebruiker niet worden gewijzigd noch mogen zij worden verwijderd.

Disclaimer: Alle informatie in de "Nelles Gids" wordt door het team van Nelles Verlag GmbH zorgvuldig onderzocht en geactualiseerd en, waar mogelijk, gecontroleerd op nauwkeurigheid. Ondanks zorgvuldig onderzoek is het mogelijk dat de informatie in de "Nelles Gids" niet of niet meer relevant is. Nelles Verlag GmbH kan dus evenmin als het team van de "Nelles Gids" aansprakelijk worden gesteld voor de volledigheid en juistheid van de in de "Nelles Gids" aangeboden informatie. Nelles Verlag GmbH en het team van de "Nelles Gids" kunnen in het bijzonder niet aansprakelijk worden gesteld voor schade, ongemak of tekortkomingen, letsel of andere gevolgen, voortvloeiend uit de informatie in de "Nelles Gids". Deze disclaimer geldt echter niet voor schade die voortvloeit uit schade aan leven, lichaam of gezondheid, gebaseerd op een nalatig plichtsverzuim door Nelles Verlag GmbH of een opzettelijk of nalatig plichtsverzuim door een wettelijke vertegenwoordiger of agent van Nelles Verlag GmbH. Op dezelfde wijze geldt deze disclaimer niet voor andere schade die voortvloeit uit een grof nalatig plichtsverzuim door Nelles Verlag GmbH of een opzettelijk of grof nalatig plichtsverzuim door een wettelijke vertegenwoordiger of agent van Nelles GmbH. Nelles Verlag GmbH is niet verantwoordelijk voor de beschikbaarheid van haar diensten.

Bij de hyperlinks en advertenties gaat het om inhoud die afkomstig is uit externe bronnen, waarvoor geen aansprakelijkheid is verschuldigd. Nelles Verlag GmbH distantieert zich uitdrukkelijk van de inhoud van de gelinkte websites. In geen geval is Nelles Verlag GmbH aansprakelijk voor enige directe, indirecte, bijzondere of andere schade die voortvloeit uit het gebruik van een gelinkte website.

Lijst van kaarten	2
Colofon / Legenda / Voorbehoud	4

1 GESCHIEDENIS EN CULTUUR

Hoogtepunten / Inleiding	10
Historisch overzicht	12
Land en volk	15
Geschiedenis	22
Bergstammen en rijstboeren	36
Aankomst in een boeddhistisch land	44

2 YANGON

Yangon (Rangoon) - Koloniale bouwwerken, pagodes en flats	61
Het stadscentrum rondom de Sule-pagode	63
De Shwedagon-pagode	71
De Tuinstad	79
<i>INFO: Restaurants, bezienswaardigheden</i>	82-83

3 HET ZUIDEN

Rondom Yangon / Thanlyin	87
Twantay	90
Letkhokkon	91
Patheingyi	92
Ngwe Saung en Chaungtha	94
Pyay (Prome)	95
Sri Kshetra	95
Shwedagon	96
Bago (Pegu)	97
Kyaikhtiyo-pagode (Gouden Rots)	101
Het zuiden / Thaton	104
Mawlamyine (Moulmein)	105
Myeik / Kawthaung	191
<i>INFO: Restaurants, bezienswaardigheden</i>	108-109

4 BAGAN

Het wonder aan de Ayeyarwady	113
Bagan (Pagan)	113
Mount Popa	139
Sale	140
Pakokku	141
<i>INFO: Restaurants, bezienswaardigheden</i>	143

5 MANDALAY

In het hartje van Birma	147
Mandalay	148
Amarapura	166
Inwa (Ava)	169
Sagaing	170
Mingun	172
De omgeving van Mandalay	177
Pyin U Lwin (Maymyo)	177
Lashio	180
Monywa	182
<i>INFO: Restaurants, bezienswaardigheden</i>	188-189

6 HET NOORDEN

Myitkyina / Putao	191
Lake Indawgyi	192
Bhamo	193
<i>INFO: Restaurants, bezienswaardigheden</i>	193

7 RONDON HET INLE-MEER

Rondon het Inle-meer	197
Kalaw en de bergvolken	198
Pindaya	200
Het Inle-meer	202
Taunggyi	206
Loikaw	207
Kyaing Tong (Keng Tung)	208
<i>INFO: Restaurants, bezienswaardigheden</i>	209

8 RAKHINE

Rakhine - aan de Golf van Bengalen	213
Sittwe (Akyab)	216
Mrauk U (Myohaung)	218
Ngapali	224
Thandwe (Sandoway)	225
Kanthaya	226
<i>INFO: Restaurants, bezienswaardigheden</i>	227

9 THEMA'S

Opiumgewichten en lakwerk	230
De Birmaanse keuken	232
Het Birmaanse marionettentheater	234

10 PRAKTISCHE TIPS

Vorbereidingen	236
Informatie voor toeristen	236
Reistijd, klimaat en kleding	236
Visum	236
Geld	236
Vaccinaties	237
Foto's	237
Heenreis en binnenkomst	237
Internationale vliegverbindingen	237
Over de weg	238
Aankomst- en douaneformaliteiten	239
Reizen in Birma	239
Met de bus	239
Met het vliegtuig	240
Met de boot	240
Taxi's en huurauto's	241
Met de trein	242
Reisbeperkingen	242
Praktische tips	242
Drugs	242
Elektriciteit	242
Feesten en feestdagen	243
Gezondheid	244
Maten en gewichten	245
Post, telefoon en internet	245
Prijzen	246
Fooien	246
Tijden en data	246
Adressen: ambassades	247
Taalgids	247
Glossarium	250
Auteurs	252
Register	253
Accommodatie	257

HOOGTEPUNTEN

Yangon (p. 61): Het ****stadscentrum** (p. 63) kunt u het best te voet verkennen! Na Chinese tempels, hindoeïstische heiligdommen en moskeeën wachten veel afgebladderde koloniale charme, gaarkeukens, markten en het pure leven. De ****Shwedagonpagode** (p. 71) liefst meerdere keren bezoeken: in het ochtendlicht, aan het eind van de middag of in de schemering, als de kaarsen aangaan en er strijklicht valt; de sfeer is onvergetelijk.

****Ngwe Saung** (p. 94): Ngwe Saung biedt een kilometerslang breed zandstrand omzoomd door palmen en vormt daarmee een alternatief voor de Baai van Ngapali.

****Kyaik-htiyo-pagode** (p. 101): De Gouden Rots is meer dan een fotogeniek oord: ontdek de heilige plaatsen rondom het heiligdom en de wereldse drukte in de restaurants en guesthouses van de pelgrims. Om in de magie van de plek ondergedompeld te raken, kunt u de pelgrimsroute het best te voet afleggen.

****Mergui Archipel** (p. 108): Meer dan 800 door het toerisme onberoerde eilandjes, daarom niet zonder meer toegankelijk: het beste verkent u het unieke landschap van eilanden met een (niet goedkope) gecharterde boot.

****Bagan** (p. 113): Het culturele hoogtepunt van het land verdient een bezoek van minstens 2 dagen: Het ruïnelandschap is grandioos en kunt u goed per fiets of per rijtuig ontdekken. 's Morgens beslist Ballon varen! De ****Shwezigonpagode** (p. 122) is Bagans meest heilige pagode en biedt meer dan perfecte architectuur en stralend gouden glans: diverse tempels voor boeddha's en Nats, verkoopkraampjes en pelgrims. De ****Ananda**

tempel (p. 126) was de eerste monumentale tempel in Bagan. In de nissen van de gangen vertellen vroege, nog door India beïnvloede stenen reliëfs de levensgeschiedenis van Boeddha. De ****zonsondergang** (p. 132) in Bagan is een droom: Het silhouet van de pagoden maakt het uitzicht vanaf de Shwehsan-dawpagode tot een belevens. De ****Sulamani tempel** (p. 134) is opmerkelijk vanwege zijn architectuur, in de gangen zijn schilderijen uit de Konbaung tijd te zien en in de voorhal een reusachtige boeddha figuur. De ****Gubyaukgyi tempel** (p. 134) is de beste plek om de prachtige schilderijen uit de vroege Bagan periode te waarderen. Neem een gids en een zaklantaren mee. De ****Nanpaya tempel** (p. 136) moet het paleis van de hier naartoe verbanen Monkoning Manuha zijn geweest; kunstzinnig lijken de uit steen gehouwen versieringen.

****Mahamuni boeddha** (p. 161): De Mahamuni tempel in Mandalay herbergt de heiligste boeddha van het land, wiens spirituele waarde ook wordt uitgedrukt door goud en edelstenen. In de toegangen tot de tempel is het goed winkelen.

****Inle-meer** (p. 202): Het Inle-meer en omgeving nodigen tot lange boottochten en wandelingen in de bergen uit. Talrijke dorpen, markten, kunstnijverheid en kloosters op het op één na grootste meer van het land en de ontspannen sfeer verleiden tot een meerdaags verblijf. Bijzonder schilderachtig: de pagodenvelden van ****In Dein** en ****Kakka**.

****Mrauk U** (p. 218): Mrauk U is met zijn in het prachtige heuvellandschap ingebedde pagoden de belangrijkste culturele bezienswaardigheid na Bagan. De tocht op de brede Kaladanrivier en de oorspronkelijke omgeving zijn eveneens pluspunten.

****Ngapali** (p. 224): Wit zand, turkooise zee en groene kokospalmen omzomen de wonderschone baai waar het naar gegilde kreeft geurt..

Vorige pagina's: Processie van toekomstige novicen aan de Shwedagonpagode. Rechts: Kindmonnikken in Mrauk U bij het water halen.

Foto: Andreas Neuhauser

INLEIDING

Myanmar, Birma, Burma – de grootste staat op het vaste land van Zuidoost-Azië met de vele namen verrast ook met een grote variëteit aan landschappen, cultuurschatten en bevolkingsgroepen. In het noorden van het land rijzen de hoogste bergen van Zuidoost-Azië op – het gehele jaar bedekt met sneeuw. Aan de kust liggen schitterende tropische stranden beschaduwde door kokospalmen. Langs de door de Ayeyarwadyrivier gevormde vlakten strekken zich na de regentijd - groen zover het oog reikt - natte rijstvelden uit, die aan het land dan na de oogst zijn typisch okerbruine aanblik verlenen.

Cultuurliefhebbers kunnen op het uitgestrekte ruïneterrein van Bagan fascinerende monumenten van de ooit grootste boeddhistische stad ter wereld verkennen, met resten van prachtige schilderijen, stucwerk en beelden.

Het boeddhisme als volksgeloof of levensinstelling leeft in het hele land voort; met name op pagode-feesten, in pelgrimsoorden zoals de Gouden Rots

of tijdens het verblijf in een meditatieklooster is dit merkbaar. Wie naar het achterland reist, vindt bevolkingsgroepen, wier leven honderden jaren lang nauwelijks is veranderd – een reis naar Burma lijkt een tijdreis naar het oude Azië, ook al vindt in de steden aarzelend modernisering plaats naar voorbeeld van de dynamische buurlanden.

Menigeen beleeft de vlucht naar de Ayeyarwady als een sprong in een onthaaste, glimlachende wereld en zou het liefst heel Myanmar op de monumentenlijst zetten. Anderen waarschuwen voor de macht van de generaals en hun afkeurenswaardige behandeling van protesterende monniken, etnische minderheden en oppositie in het verleden. Momenteel schrijdt de democratisering echter verrassend snel voort – Myanmar is gewoon complexer dan standaard clichés doen voorkomen; Boeddha zei al dat men niets moet geloven, zonder het zelf nagegaan te zijn. Zo kan het spannend en tegelijkertijd ontspannend zijn, indien men zich zelf een beeld van het land van de pagoden wil vormen.

HISTORISCH OVERZICHT

241 v.C. Volgens de Mahavamsa-kroniek worden boeddhistische monniken naar het Mon-rijk Suvannabhumi gestuurd.

2de eeuw v.C. - 8de eeuw Indiase rijken in het gebied van het huidige Birma: Suvannabhumi met de hoofdstad Thaton (Mon), Beikthano, Sri Kshetra, Halin (Pyu) en Dhanavati en Vesali in het huidige Arakan(Rakhine).

9de eeuw Neergang van het Pyu-rijk en deportatie van veel inwoners naar het Zuid-Chinese rijk van Nanchao. Begin van de immigratie van Birmaanse nomadenstammen uit het Tibetaanse grensgebied; vermenging met overgebleven Pyu in Centraal-Birma.

825 Stichting van Bago door twee Monprinsen, in **850** krijgt het door Pyu en Birmanen bewoonde Bagan stadswallen.

1044 Kroning van Anawrahta (1044-1077) in Bagan. De annexatie van het Mon-koninkrijk Thaton in **1057** vormt het begin van het Eerste Birmaanse Rijk.

1084 Kroning van Kyansittha (1084-1113); eerste monumentale tempelbouw in Bagan.

1113-1167 Koning Alaungsithu consolideert het jonge rijk; eerste inscripties in het Birmaans melden de latere landsnaam 'Mirma'. Levendige bouwactiviteit in Bagan.

1287 Bagan wordt door Mongolen ingenomen. Einde van het Eerste Birmaanse Rijk.

1364 Inwa (Ava) wordt de nieuwe hoofdstad van het Centraal-Birmaanse koninkrijk.

1423 Shin-saw-bu wordt koningin van het Mon-rijk van Bago. Bloeitijd duurt voort onder haar opvolger Dhammazedi.

1454 Stichting van Mrauk U in Rakhine.

1519 Portugezen openen een factorij in Thanlyin (Syriam).

1531 Tabin-shwe-hti wordt gekroond in Toungoo. Met Portugese huurlingen verovert hij de rest van Birma en sticht het Tweede Birmaanse Rijk met als hoofdstad Bago.

1558 Opvolger Bayint-naung verovert het Rijk van Lanna in het huidige Noord-Thailand, dat ca. 200 jaar vrijwel ononderbroken onder Birmaanse heerschappij zal blijven.

1564 en **1569** Siams hoofdstad Ayutthaya wordt door Bayint-naung veroverd.

1598 De Siamese koning Naresuan verovert delen van Birma en Lanna.

1600 De Portugees Felipe de Brito laat zich uitroepen tot koning van Syriam en control-

leert 13 jaar lang het Birmaanse kustgebied. Europese handelsnederzettingen volgen.

1635 De hoofdstad wordt verplaatst naar Inwa in het binnenland. Gestaag verval van het Birmaanse Rijk.

1752 Rebellerende Mon verwoesten Inwa. Koning Alaungpaya verslaat de Mon en sticht het Derde Birmaanse Rijk.

1767 De Birmanen verwoesten en plunderen de Siamese hoofdstad Ayutthaya.

1784 Koning Bo-daw-hpaya laat de Mahamuni-boeddha uit het veroverde Rakhine

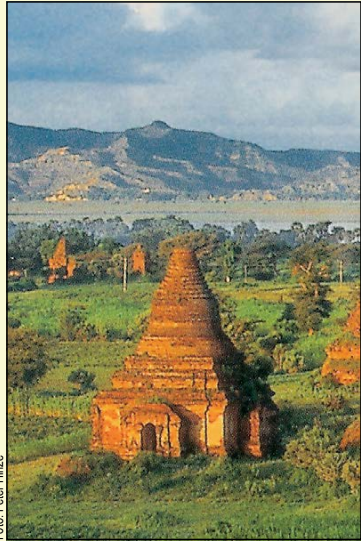

Foto: Peter Hinze

Pagode in Bagan uit de 11de eeuw.

naar Mandalay brengen.

1824 Eerste Engels-Birmaanse oorlog. Na twee jaar strijd moeten de Birmanen de provincies Rakhine en Tanintharyi aan de Britten afstaan.

1852-1853 Tweede Engels-Birmaanse oorlog; heel *Neder Birma* wordt Brits. **1853** eerste aardolie transport naar Engeland.

1857 Koning Mindon sticht Mandalay.

1871 Vijfde boeddhistensynode in Mandalay. Britse oliemaatschappij in Rangoon.

1885-1886 Derde Engels-Birmaanse oorlog.

1886-1934 Birma is een provincie van Brits

India, de Burmah Oil Company heeft het oliemonopolie.

1935 Birma door de Buma Act van de kroonkolonie India afgescheiden en zelfstandige kolonie binnen het Britse Rijk.

1942 De oprichter van het Birmaanse leger, Aung San, sluit een verbond met de Japanners en de Engelsen.

17 juli 1947 Generaal en nationale held Aung San wordt slachtoffer van een aanslag.

4-1-1948 Birma wordt onafhankelijk, maar blijft politiek labiel. Rebellerende minder-

(Staatscomité voor Herstel van Orde en Recht) regeert nu Birma (Myanmar).

1989 Huisarrest voor oppositieleidster Suu Kyi, de dochter van Aung San.

1990 Bij vrije verkiezingen lijden de militairen een grote nederlaag tegen de NLD van Aung San Suu Kyi. Na de ongeldig verklaarde verkiezingen volgt geen machtswisseling. Wel economische hervormingen.

1991 Nobelprijs voor de Vrede voor de geweldloze strijd van Aung San Suu Kyi tegen het militaire regime.

1995 Aung San Suu Kyi's huisarrest wordt na zes jaar voor het eerst opgeheven.

1997 Regeringswisseling en arrestatie van corrupte ministers. SLORC wordt omgedoopt in SPDC (Staatscomité voor Vrede en Ontwikkeling), Birma wordt lid van de Gemeenschap van Aziatische Staten (ASEAN).

2001 Gesprekken tussen militairen en Daw Suu Kyi, waarbij Maleisië bemiddelt.

2002 Familie van generaal Ne Win uit de macht ontzet; kort daarop diens overlijden.

2003 Arrestatie van Daw Suu Kyi en einde van de dialoog met de junta. Boycotacties van het Westen

2004 De voorzitter van het SPDC en opperbevelhebber Than Shwe laat de pragmatische generaal Khin Nyunt arresteren.

2005 Generaal Khin Nyunt wordt veroordeeld tot 44 jaar gevangenis voorwaardelijk..

2005-2006 Verhuizing van alle ministeries naar de nieuw "koninklijke hoofdstad" Naypyidaw in Centraal-Birma dichtbij Pinyinman.

2007 Protesten van monniken en burgers tegen een verhoging van de benzineprijs groeien uit tot massademonstraties. Het militaire regime antwoordt met geweld.

2008 Wervelstorm 'Nargis' vewoest de kuststreek. 80.000 mensen verliezen hun leven. Politieke angst verhindert effectieve hulp.

2010 Verkiezing in november, Aung San Suu Kyi komt vrij, maar wordt niet als kandidaat toegelaten.

Aanleg van olie- en gaspijpleidingen naar China. Waterkracht projecten met China.

2011 Premier Thein Seint wordt president.

2012 Aung San Suu Kyi wordt parlements lid voor de National League voor Democracy (NLD). Pogrom tegen moslims van de Rohingya-gemeenschap in Rakhine.

Foto: EdStoak2 (iStockphoto)

Aung San Suu Kyi bij de verkiezingsstrijd.

heden, communisten en Chinezen van het Kwomintang-leger bedreigen de regering.

1954 Zesde boeddhistensynode in Yangon.

1962 Generaal Ne Win grijpt de macht, proclameert de weg naar het socialisme en onderwerpt het land aan een isolatiepolitiek.

1978 Birma treedt uit de Niet-Gebonden landen.

1987 Geldontwaardiging zorgt voor grote onrust onder de bevolking.

1988 Bloedig neerslaan van demonstraties tegen economisch wanbeleid en onderdrukking. Door de militairen ingestelde SLORC

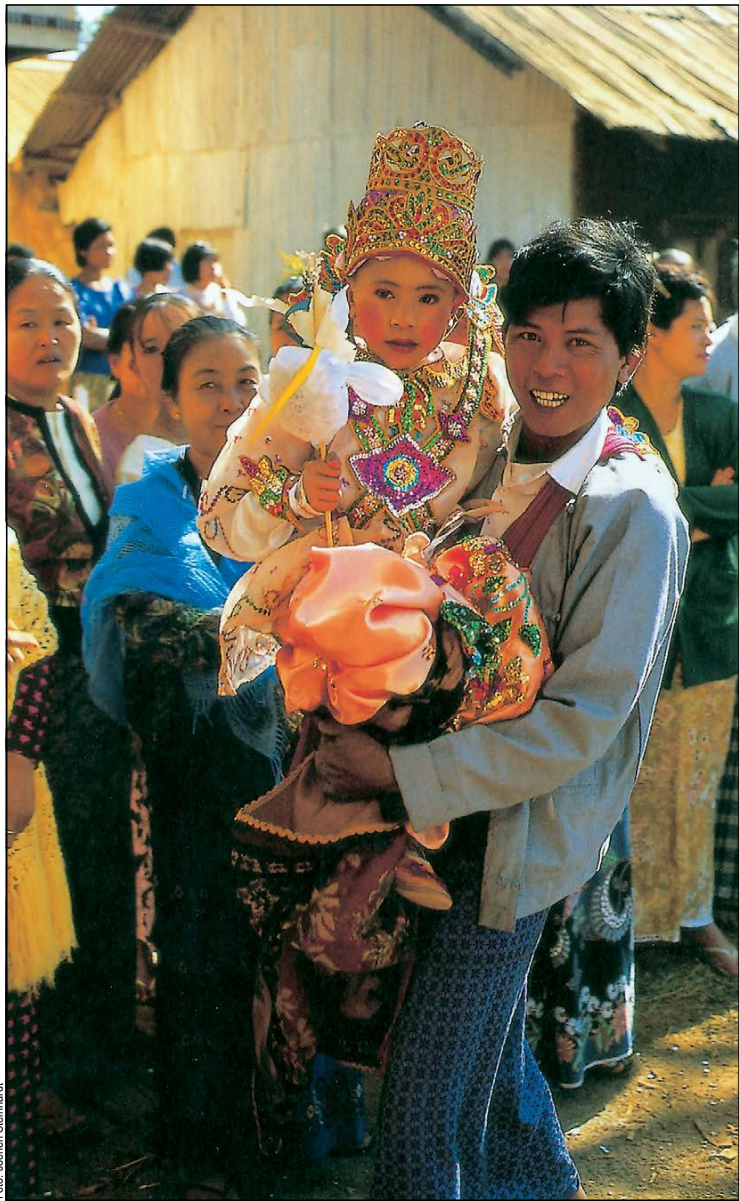

Foto: Jochem Steinhart

GESCHIEDENIS EN CULTUUR

LAND EN VOLK

'There's the old Shwedagon', said my Companion. The golden Dome said 'This is Burma, and it will be quite unlike any land you know about.'

Er is veel tijd verstreken sinds Rudyard Kipling met deze dialoog zijn eerste indruk van de Shwedagon-pagode in het toenmalige Rangoon verwoordde. Birma is al sinds 1948 geen Engelse kolonie meer. In het jet-tijdperk zijn de exotische landen in Zuidoost-Azië een populaire toeristische bestemming geworden en de 21ste eeuw geldt als het tijdperk van Azië, vooral vanwege China's en India's groeiende economische en politieke betekenis. Maar juist tegen de achtergrond van de wereldomvattende veranderingen heeft het bovenstaande citaat Birma tot op heden treffend gekarakteriseerd.

Vooraf voor bezoekers die vanuit Bangkok of Singapore kwamen, leek de korte vlucht naar Rangoon een reis door de tijd. In de Birmaanse hoofdstad was het Azië uit Kiplings tijd in vele opzichten bewaard gebleven, de gevels van de koloniale panden in de hoofdstad wekten de indruk alsof de Engelsen het land nog maar net hadden verlaten. De Birmezen gingen traditioneel gekleed, de vrouwen hadden hun gezichten ingesmeerd met thanakapasta, overall werden betelpruimen gekauwd en de typische Birmaanse sigaren gerookt. Het autoverkeer was gering en werd gekenmerkt door 'oldtimers', waardoor het hart van vele westerse verzamelaars sneller ging kloppen. Anders dan in de rest van de wereld waren er een tijdlang geen bankbiljetten van vijftig of honderd in omloop, uitsluitend van 25, 35 en 75 en, na hun waardevermindering, van 15, 45 en 90 kyat. De prachtige bezienswaardigheden van

Links: Opgetuigde prinsjes, klaar om novice te worden.

het land werden amper bezocht door toeristen, want een restrictief visumbeleid beperkte het verblijf aanvankelijk tot 48 uur, later tot een week.

Birma wilde lange tijd niets weten van de wereld en de wereld wist niets van Birma. Dat veranderde in 1988 met de brute onderdrukking van massaprotesten in heel het land, toen Birma met één klap in de schijnwerpers van de wereld kwam te staan. Ook al werd het hoegbeeld van de democratiseringsbeweging, Aung San Suu Kyi, vanwege haar geweldloze inzet in 1991 onderscheiden met de Nobelprijs voor de Vrede – de macht bleef bij de militairen. Sindsdien is er echter een wind van veranderingen opgestoken, zowel op buitenlands als economisch en politiek gebied, wat ook zijn uitwerking heeft op de uiterlijke kenmerken van het land.

In 1989 nam Birma weer zijn traditionele naam Myanmar aan, die sinds de Bagan-periode meer dan 800 jaar werd gebruikt en waaronder het land ook VN lid is (om politieke redenen houden enkele westerse landen vast aan de oude koloniale naam). De militaire regering schrapte het socialisme als staatsvorm uit de grondwet en heette buitenlandse investeerders welkom. Hun geld veroorzaakte een explosie van bouwactiviteiten in de voormalige hoofdstad, waardoor het oude stadsbeeld al binnen een paar jaar veranderde en het verkeer in de straten aanzienlijk toenam. Reeds sinds 1994 is een toeristenvisum vier weken geldig; sindsdien is het aantal toeristen alsmede het aantal touroperators en hotels vervoelvoudigd. Nieuwe bankbiljetten van 500, 1000 en onlangs ook 5000 kyat (ca. \$5) getuigen van de hoge inflatie waarmee de opbloei gepaard gaat. In 1997 werd het tempo van de transformatie weliswaar afgeremd door de economische crisis in Azië, maar dat had geen invloed op de toestroom van toeristen.

In het daaropvolgende decennium heeft Birma zich ontwikkeld tot po-

Foto: Helmut Köllner

pulaire 'geheime tip' onder reizigers. Naast de klassieke route Yangon, Inlemeer, Mandalay en Bagan is er allang een hele reeks nieuwe reisbestemmingen in trek: Arakan in het westen, de 'Gouden Rotsen' en Mawlamyine in het zuiden, Kyaing Tong, Hsipaw, Lashio en Maymyo in de Shan-staat of de rivierhavensteden Monywa en Pyay. Afgelegen droomstranden in Ngapali, Ngwe Saung of Chaungtha lokten een groeiend aantal badgasten naar het land. Desalniettemin is Birma tot op heden 'geheel anders' gebleven.

Veel randgebieden zijn nog altijd ontoegankelijk voor toeristen of, zoals het diepe zuiden en het hoge noorden, slechts met de nodige beperkingen en speciale vergunningen te bereizen. Sinds de Amerikaanse boycotmaatregelen in 2003 worden in het hele land uitsluitend contante Amerikaanse dollars geaccepteerd, euro-biljetten in de belangrijkste toeristencentra, en tra-

Boven: Thanakapasta kan ook als schoonheidsmiddel dienen. Rechts: De Ayeyarwady – de levensader van het land.

vellercheques of creditcards helemaal niet. Hoewel Birma alleen al wegens zijn bodemschatten als aardgas, edelstenen en jade potentieel rijker is dan zijn buurlanden, geldt het thans - mede door de boycotmaatregelen - als een van de minst ontwikkelde landen ter wereld. Toch leven de mensen in het dunbevolkte Birma (72 inwoners per vierkante meter: in buurland Bangladesh meer dan 1000) weliswaar in eenvoudige, maar zeker niet ellendige omstandigheden.

Ook al neemt het aantal westers geklede mensen in de steden enigszins toe, zelfs daar worden nog net als vroeger vooral de traditionele *longyi* en gemakkelijke pantoffels gedragen. De vrouwen zweren nog steeds bij de thanakapasta als schoonheidsmiddel. Betelpruimen en Cheroot (sigaren) zijn populairder dan kauwgom en filtersigaretten.

Een definitief bewijs dat in Birma de klok nog anders loopt levert een blik op de kalender: de tijd verschilt nog altijd een half uur met die in de buurlanden Bangladesh en Thailand; en in april 2007 werd het nieuwe Birmaanse jaar 1370 gevierd.

Kijk uit bij het oversteken van de straat: de meeste motorvoertuigen zijn vaak verouderd en geconstrueerd met het oog op linksrijden, maar er wordt in Birma als enig land in Azië sinds 1970 rechts gereden.

Het 'anders-zijn' van Birma komt het best tot uitdrukking bij de aanblik van het 'oude Shwedagon', met zijn Gouden Dom, omzwermd door scharen Birmaanse boeddhisten.

Bergen, rivieren en dalen

Birma is de grootste continentale staat van Zuidoost-Azië. Met een oppervlakte van 676.577 km² is het land ruim 16 maal zo groot als Nederland en 22 keer als België. In het westen grenst het aan de Golf van Bengalen, Bangladesh en India, in het noorden en oosten

Foto: Josef Beck

aan China, Laos en Thailand. In het zuiden is de Andamanse Zee.

Als een borstwering omsluiten ontoegankelijke bergketens het land in de vorm van een hoefijzer. In het westen vormt een zuidelijke voortzetting van de oostelijke Himalaya een natuurlijke grens met India. Afzonderlijke bergen, zoals de Mount Victoria die in de Chin Hills staat, zijn meer dan 3000 m hoog. De iets vlakker Rakhine Yoma (Bergrug van Arakan) is de zuidelijke uitloper van deze bergketen, die steil afdaaft naar de Golf van Bengalen, zich naar het zuiden toe uitstrekt tot de Andamanen, en de zee opdeelt in de Golf van Bengalen en de Andamanse Zee.

In het uiterste noorden staan de met sneeuw bedekte bergreuzen, behorend tot de uitlopers van het Tibetaans randgebergte. Met 5881 m is de vergletscherde Hkakabo Razi (voor het eerst beklommen in 1997) de hoogste top van heel Zuidoost-Azië. Het Shan-plateau in het oosten behoort tot het centraal gebergte van Achter-Indië, dat loopt van Yunnan in China tot en met het Tanintharyi Taungdan (Tenas-

serim-gebergte). Op het Shan-plateau, dat gemiddeld 1000 m hoog is, zijn een paar bergtoppen die tot 2600 m boven de zeespiegel reiken. Het Tenasserimgebergte verdeelt het Maleisisch schiereiland tot aan de Isthmus van Kra in een westelijke, Birmaanse, en een oostelijke, Thaise, kuststrook. Het betrekkelijk platte Bago Yoma-gebergte reikt van Myingyan in het noorden tot aan Yangon in het zuiden en scheidt het bekken van de Ayeyarwady van dat van de Sittoung (Sittang) in het oosten. Het wordt nabij Bagan door de jongere vulkanische berg Mt. Popa (1519 m) doorbroken. De vlakten, waardoor rivieren lopen, vormden vanouds het vestigings- en cultuurgebied van de Birmanen, dat door de Engelsen *Burma Proper*, het 'eigenlijke' Birma, werd genoemd ter onderscheiding van *Outer Burma*, het vestigingsgebied van de minderheden in de 'rand'-gebergten langs de staatsgrenzen.

De Ayeyarwady is de belangrijkste rivier van het land. Hij ontstaat uit twee bronrivieren in het hooggebergte in het noorden en heeft het grootste deel van

de laagvlakte gevormd. De waterstromen kunnen extreem variëren. De gemiddelde afvoer bij Prome (op 440 km van de monding) wordt op 380 mrd. m³ per jaar geschat, de grootste afvoer daar op 65.000 m³ per seconde, de kleinste op 1400 m³ per seconde.

Als belangrijkste verkeersader van het land werd hij door Rudyard Kipling in een beroemd gedicht als 'The Road to Mandalay' beschreven, waarop aan het begin van de 20ste eeuw daadwerkelijk de grootste vloot stoomboten ter wereld onderweg was.

De Chindwin, de grootste rivier die in de Ayeyarwady uitkomt, stroomt vanuit de bergen in het noordwesten bijna 1000 km naar het zuiden alvorens met de Ayeyarwady samen te vloeien bij Pakokku. De twee rivieren vormen samen het langste rivierensysteem van Birma. De meer dan 2000 km lange Ayeyarwady mondt uit in de Andamanse Zee via een brede, meer dan 50.000 km² grote delta. Deze delta is gevormd door bezinksel en schuift per jaar ongeveer 60 m verder de zee in. De talloze rivierarmen zijn met elkaar verbonden door kanalen en vormen een dicht verkeersnet. Via de rivieren de Hlaing en de Pathein kunnen zeeschepen de havens van Yangon en Pathein bereiken.

In het zuidoosten stroomt de slechts 560 km lange Sittoung door een brede laagvlakte, in vroeger tijden gevormd door de Ayeyarwady. De Thanlwin (Salween), ten slotte, is de langste rivier van Birma. Hij ontspringt in Tibet, buigt in China af naar het zuiden, doorsnijdt het Shan-plateau en mondt na 2500 km bij Mawlamyine uit in de Golf van Martaban. Vanwege de vele stroomversnellingen zijn alleen de laatste 100 km voor de delta bevaarbaar. De Thanlwin vormt hier en daar ook de grens met Thailand. De Mekong raakt het noordoosten van Birma uitsluitend als grensrivier met Laos.

Rechts: Regentijd in Bago; de koetsen hebben niet voor niets zulke hoge wielen.

Klimaat

In Birma heerst een tropisch moessonklimaat met drie jaargetijden: de regentijd, het 'koude seizoen' en het 'hete seizoen'. In de warme regentijd voert de zuidwestmoesson donkere wolken naar Birma, die verantwoordelijk zijn voor bijna de gehele jaarlijkse neerslag. Overstromingen zijn dan geen zeldzaamheid. Meestal regent het niet de hele dag, pas tegen de avond ontstaat er onweer, dat gepaard gaat met stortbuien. De moesson is niet overal even heftig. Bijzonder hevig regent het in alle kustgebieden, in de delta van de Ayeyarwady en in de westelijke en noordelijke bergketens. Op het Shan-plateau en in de vlakten langs de rivieren regent het weliswaar minder, maar altijd nog stevig. De zogenaamde droogtegordel langs de Ayeyarwady tussen Mandalay en Pyay (Prome) daarentegen ligt in de regenschaduw van het Rakhine Yoma (Arakangeberge) en daar is weinig neerslag. De regentijd zet begin juni in en duurt tot half oktober.

Daarna begint de aangenaamste periode om te reizen, het zogenaamde 'koude seizoen', tussen november en februari. De nu opstekende noordoostmoesson brengt verkoelende wind en nauwelijks regen. Na de regentijd wordt het in het hele land groen, de rivieren staan vol water en de lucht is diepblauw. De temperaturen zijn aangenaam en gewoonlijk wordt het weer gekenmerkt door heerlijke zonnige dagen. Alleen in de bergstreken, zoals op het Shan-plateau, kan het 's nachts behoorlijk koud worden (tot 5 °C), in nog hoger gelegen regionen kan de temperatuur zelfs tot onder het vriespunt dalen en kan er sneeuw op de toppen liggen. Van een winter en een zomer is in het noorden van het land meer te merken. Afgezien van de hoogte waarop vele plaatsen liggen, bepaalt hier ook de noordelijke ligging het klimaat. Putao ligt op ongeveer dezelfde breedtegraad als Kathmandu.

Foto: Helmut Kellner

De Kreeftskeerkring, die algemeen wordt beschouwd als de noordgrens van de tropen, loopt maar 200 km ten noorden van Mandalay. De gemiddelde temperatuur in januari is daarom in het noordelijke, op slechts 117 m hoogte gelegen Bhamo maar zo'n 8 °C minder dan in het zuidelijke Yangon.

Daarop sluit het 'hete seizoen' aan, dat duurt van maart tot eind mei. Het weer is eerst droog en het wordt elke maand heter, pas in mei brengen de eerste regenbuien wat aangename verkoeling. De akkers zijn grotendeels geogost of verdord, veel bomen verliezen hun bladeren en de lucht is meestal wazig.

Teak, thanakha en betel

Ongeveer de helft van het landoppervlak van Birma bestaat nog uit bossen, die zich hoofdzakelijk in de bergen bevinden. De 2000 boomsoorten die het land kent, getuigen van een grote verscheidenheid. Met name teakhout (*Tectona grandis*) groeit hier op grote schaal; tijdens het koloniale tijdperk

vormde de export daarvan de belangrijkste inkomstenbron van het land.

Pyinkado (*Xylia dolabritormis*) – ook wel Birmaans ijzerhout geheten – is nog zo'n begeerd hardhout, dat vaak naast het teak groeit. In 2006 zorgde de houtuitvoer voor 13% procent van de totale exportopbrengst.

Vanwege hun kleurrijke bloesems zijn vooral de gele cassiabomen of helrode bomen als de flamboyanten, de Afrikaanse tulpenbomen of de koraalbomen voor toeristen opvallend. De laatsten gedijen goed op het Shan-plateau, waar zelfs pijnbomen, eiken, avocado's en wilde kersenbomen groeien. De palmyrapalm is kenmerkend voor het landschapsbeeld in Birma's droogtegordel, waar ze worden aangeplant en geëxploiteerd door de dorpsbewoners. Die kerven de bloemstengels in en vangen in aardewerk schalen het kleverige sap op, dat later in enorme pannen wordt gekookt: zo ontstaat palmsuiker. Als ze het sap laten gisten, krijgen de Birmezen palmwijn, ook 'Birmaans bier' genoemd of – als het ook nog wordt gedistilleerd – palmbrandewijn.

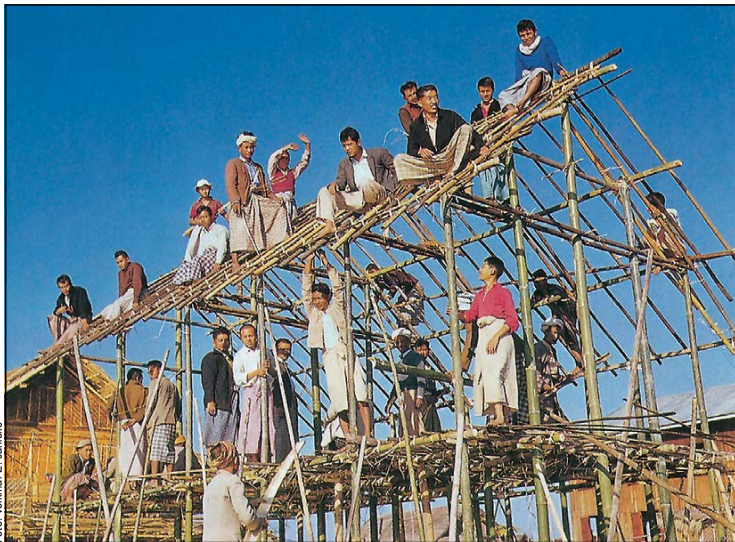

Foto: Volkmar E. Janicke

Van de kokospalm gebruiken ze alles, van de wortel tot de vrucht. De bomen groeien bijzonder goed in het warme vochtige klimaat van de kustgebieden.

Aan de slanke arekapalm groeit de nationale drug van Birma: de betelnoot. De zaadjes van de palm en verschillende andere plantaardig-minerale ingrediënten worden in een met gebluste kalk ingesmeerd hartvormig betelblad gewikkeld, waarop men vervolgens kauwt. Betel zelf behoort tot de familie van de pepergewassen. Door het looizuur wordt de speekselvorming gestimuleerd, de alkaloïde zorgt voor een opwekkend effect, en kleurstoffen kleuren het speeksel rood.

In het diepe zuiden van het land zijn rubber- en cashewnotenplantages. Onopvallend is de thanakhaboom (*Limonium acidissima*), uit de bast waarvan de traditionele cosmetica wordt

gewonnen: de boomschors wordt met water op een maalsteen fijngewreven, wat een pasta oplevert, die een gladde, schone huid en bescherming tegen de zon en het stof zou waarborgen.

Biologen vermoeden dat Birma het oorspronkelijke gebied van de banaan is, want in de bossen groeien de wilde bananensoorten, die door kruising de eetbare banaan hebben opgeleverd. Hun botanische naam *Musa* kregen ze van Arabische zeevaarders, die de vrucht *mouz* noemden en tot in Afrika verspreidden, vanwaar ze via Portugese schepen Zuid-Amerika bereikte.

Bamboe is vooral voor de traditionele woningbouw onontbeerlijk en wordt daarom op vele plaatsen verbouwd. Bovendien zijn er talrijke soorten bamboe, die in het wild in de bossen groeien.

Rijst is de oudste gecultiveerde graansoort ter wereld en heeft veel vocht nodig om te groeien. De rijst wordt gezaaid in stilstaand water, waarin hij ontkiemt. In kleine kweekbekkens laat men de stekjes groeien tot een hoogte van zo'n 30 cm, waarna ze worden uitgeplant op de natte sawa's.

Boven: Als de burens helpen, kan een bamboehuis in één dag worden gebouwd. Rechts: Nog steeds vervangen zeboes en waterbuffels de tractor en de bromfiets.

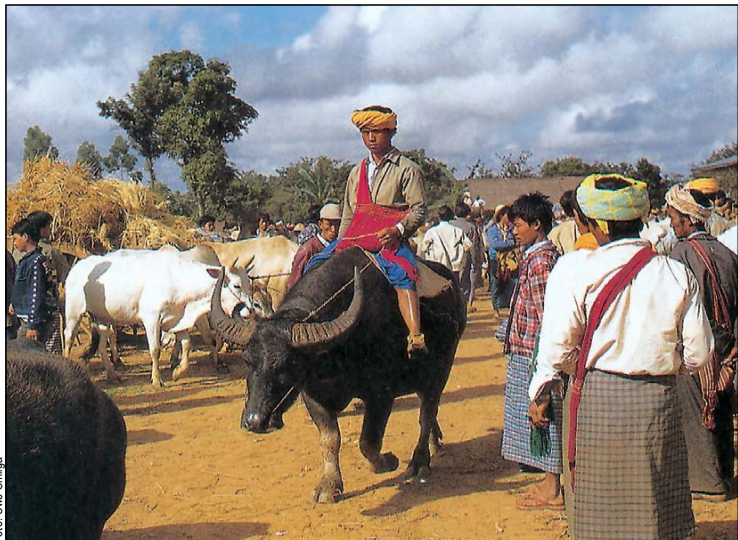

Foto: Uwe Smitiga

De belangrijkste rijstteeltgebieden zijn de delta van de Ayeyarwady, de benedenloop van de Sittoung en de laagvlakte rondom Kyaukse. Tot in de 19de eeuw gold er een uitvoerverbod.

Pas onder de Engelsen werd de rijstteelt in *Neder Birma* zodanig bevorderd, dat Birma uitgroeide tot de grootste rijstexporteur ter wereld werd. Sinds de "Gouden Jaren" is echter de rijstproductie van het land bijna verdrievoudigd en de opbrengst per hectare verdubbeld. De bevolking is daarentegen vervijfvoudigd en iedere Birmaan verbruikt per jaar zo'n 210 kg rijst. Het geringe overschot wordt geëxporteerd. Zo bedroeg het aandeel van rijst aan de exportopbrengsten in het jaar 2006 slechts 1 procent. Peulvruchten daarentegen nog altijd 9 procent.

Het leeuwendeel van de exportopbrengsten vloeit echter voort uit de Offshore aardgasvelden van het land. In 2006 droegen zij een derde deel daaraan bij - tendens sterk stijgend.

In de drogere gebieden of als tweede oogst na de rijst verbouwt men maïs, gierst, sesam, chilipeper, aardnoten,

peulvruchten, zonnebloemen en katoen. Op het Shan-plateau groeien de beste aardappelen van het land, kool en zelfs aardbeien.

Waterbuffels en witte olifanten

In afgelegen bossen leven nog wilde olifanten, tijgers, luipaarden, verschillende soorten apen, wilde zwijnen en zeldzame dieren als de Maleise zonnebeer. Maar de kans is uiterst gering dat een toerist deze wilde dieren in hun natuurlijke omgeving te zien krijgt. Een treurige gelegenheid om zich een voorstelling te maken van de Birmaanse dierenwereld doet zich voor in vele bedevaartplaatsen. Langs het voetpad naar Kyaik-htiyo worden bijvoorbeeld gevangen wilde dieren, huiden en ingewanden van zeldzame dieren verkocht als medicijn. Opvallend onder de vogels is de ijsvogel met zijn turquoise veren. Ornithologen telden een paar decennia geleden nog 1240 soorten vogels in Birma.

Uit het plattelandleven van Birma zijn de waterbuffel en de zebou niet

Foto: Helmut Köllner

weg te denken. Waterbuffels zijn sterke, goedmoedige trekdieren, die geen zweetklieren hebben en daarom door een bad hun lichaamstemperatuur op peil moeten houden. Ook de zeboe, die gemakkelijk is te herkennen aan zijn bult, is de boer behulpzaam als trekdier. In de Birmaanse geschiedenis hebben olifanten altijd een grote rol gespeeld.

Marco Polo vermeldde al hoeveel eerbied de vele olifanten in het Birmaanse leger afdwongen van de uiteindelijk zegevierende soldaten van Kublai Khan. Van bijzondere betekenis waren de zogenaamde witte olifanten, waarbij het niet gaat om albino's. Alleen een deskundige kan deze kwalificatie verlenen, waarbij naast fysieke eigenschappen ook het karakter van de olifant een rol speelt. Witte olifanten golden als bringers van geluk en verhoogden het aanzien van de koning, die als enige binnen de hiërarchie van het hof boven deze dieren stond.

Boven: Mon-reliëf uit Thaton. Rechts: Het boeddhisme kenmerkt al meer dan 2000 jaar het dagelijks leven in Birma.

Werkolifanten zijn nog steeds onmisbaar. Zij helpen de houthakkers in de ondoordringbare teakwouden om de boomstammen naar de rivieren te brengen. Birma is het enige land waar nog wilde olifanten getemd worden.

Ook schijnt Birma het land, waar de meeste mensen aan slangenbeten overlijden. Het gevaarlijkst zijn anders en koningscobra's.

In de rivieren, meren en in zee zit erg veel vis. De Irrawaddidolfijn is een dolfijnsoort die in heel Zuidoost-Azië voorkomt, 2,5 m lang kan worden en nog af en toe zowel in de delta van de Ayeyarwady als in de Mekong opduikt. Op de stranden van de Ayeyarwady-delta verstoppen zeeschildpadden hun eieren; inmiddels genieten ze bescherming. Ook in de rivieren leven nog ca. tien soorten schildpadden. Duikers kunnen op de zeebodem reusachtige kreeften, koralen en pareloesters vinden.

GESCHIEDENIS

Indiase staten

Oude tempelarchitectuur, goden- en boeddhafiguren getuigen van Birma tot Bali nog van zogenaamde 'Indiase rijken', die daar al aan het begin van onze jaartelling bestonden. 'Moeder India' had haar mythologie, religie, kunst, literatuur, schrift en taal geëxporteerd naar alle bereikbare buurlanden en daarmee de fundamenten gelegd waarop ook in 'Achter-Indië' imposante beschavingen konden ontstaan: het Mon-rijk Suvannabhumi, de Pyu-rijken in Beikthano en Sri Kshetra of de oude Indiase rijken van Arakan in Vesali en Dhanyavati in Birma getuigen daarvan evenzeer als de rijken van de Khmer of de Cham in het huidige Cambodja en Vietnam. De Indiase cultuur was vooral langs vreedzame weg in deze regio verspreid, bv. door zeevarende kooplieden. Indiase plaatsnamen als Karpuradvipa (Kamperfoelie-eiland) of Takkola

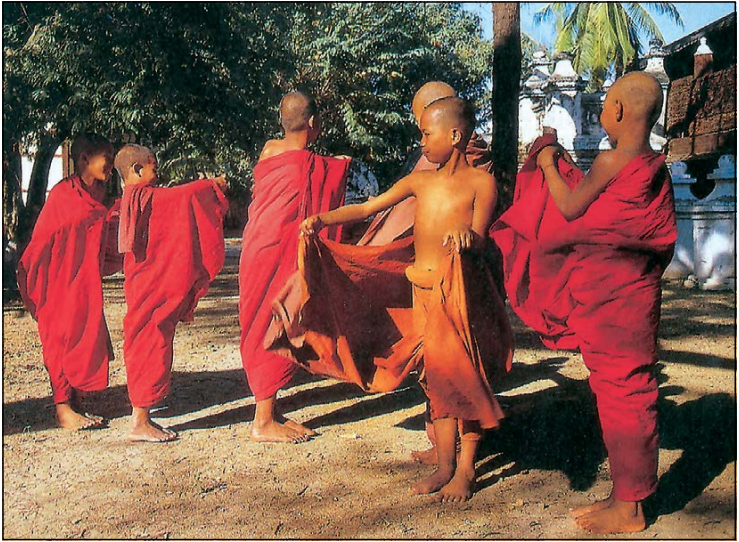

Foto: Günther Lahr

(Kardemommarkt) verwijzen naar de handelswaar die de kooplieden in deze oostelijke buurlanden zochten.

Het 'Gouden Land' Suvarnabhumi lokte waarschijnlijk al meer dan 2000 jaar geleden Indiase goudzoekers naar het Mon-rijk aan de kust van Birma, want het gele metaal was schaars in India en in Birma wordt ook tegenwoordig nog goud gevonden. De Indiase cultuur verbreedde zich via de havensteden aan de kust en langs de grote rivieren, die dienst deden als handelsroutes en natuurlijke vestigingsgebieden. Daar ontstonden ook de vroege rijken van de Mon, de Pyu en de Birmanen, die van meet af aan werden gevormd door de Indiase cultuur.

De Mon zijn samen met de taalverwante Khmer een van de oudst bekende volkeren van Zuidoost-Azië. Ze hadden hun machtsbasis in het zuidoosten van Birma en het huidige Thailand langs de rivieren de Mae Klong en de Chao Phraya. Het Dvaravati-rijk, waarvan de vroege kunst van Centraal-Thailand wordt toegeschreven, is eveneens een vorstendom van de Mon geweest.

Het centrum van het legendarische Suvarnabhumi zou de havenstad Thaton in het huidige Myanmar zijn geweest. Volgens de eerbiedwaardige kroniek Mahavamsa van de Singalezen besloot het Derde Boeddhistisch Concilie van Pataliputra in 241 v.C. monniken te sturen naar Suvarnabhumi. In de literatuur van de Mon wordt dan ook melding gemaakt van de komst van deze monniken in het zuiden van Birma. De kronieken van de Mon hebben het bovendien over de boeddhistische geleerde Boeddhagosa, die van Thaton naar Sri Lanka zou zijn gereisd en al in de 5de eeuw Indiase en Sri Lankaanse teksten in het schrift van de Mon zou hebben vertaald. In het begin van de 9de eeuw werd de havenstad Bago door twee prinses uit Thaton gesticht. De verovering van het Mon-rijk in 1057 door Thaton legde de basis voor het Eerste Birmaanse Rijk, waarin aanvankelijk de Mon-cultuur domineerde.

Als voorhoede van de Tibetaans-Birmaanse volksverhuizing kwamen de Pyu naar Birma, die al aan het begin van onze jaartelling in Beikthano, later

ook in Sri Kshetra en Halin, over goed georganiseerde rijken hebben geheerst. Thans zijn daar nog restanten te zien van hun versterkte steden. Ze noemden zichzelf Tirchul, waren voor het grootste deel boeddhisten en gebruikten voor hun Tibetaans-Birmaanse taal een schrift dat was geïnspireerd door het Indiase alfabet. Nabij Sri Kshetra zijn in Pali geschreven boeddhistische tekstfragmenten uit de 5de eeuw gevonden, die gelden als de oudste getuigenis van de verbreiding van het theravada-boeddhisme in deze streken.

Mededelingen van twee Chinese afgezanten uit de 9de eeuw bevestigen dat de Pyu een bijzondere liefde koesterden voor alles wat leefde en gruwden van de dood, reden waarom ze zelfs geen zijde gebruikten omdat voor de productie daarvan rupsen werden gedood. Criminelen werden alleen maar vastgebonden, folterinstrumenten waren onbekend. Straf bestond slechts uit slagen op de rug met bamboestokken, de doodstraf werd alleen voor moord uitgesproken. Uitvoerig bespreken de gezanten de uiterst verfijnde dansen en de mooie muziek van de Pyu.

Het lot van dit volk is niet erg duidelijk. Sinds de 8ste eeuw viel het koninkrijk Nanchao vanuit Yunnan Birma herhaaldelijk binnen. Vele Pyu werden in de daarop volgende eeuwen weggevoerd of stierven tijdens deze invasies. De overlevenden vestigden zich in de buurt van Bagan, waar ze in de loop van de tijd assimileerden met de etnisch verwante Birmanen. Een paar bouwwerken en inscripties in het Pyu-schrift in Bagan zijn de laatste authentieke getuigenissen van dit volk, dat een belangrijk aandeel had in de culturele bloei van het Eerste Birmaanse Rijk.

De Birmanen waren vanuit Tibet langs de Ayeyarwady naar het zuiden getrokken en hadden hun eerste dor-

pen gebouwd in de rijstvakte rondom Kyaukse. Vandaar verspreidden ze zich over heel Birma tot aan Rakhine. Daar bestonden in Vesali en Dhanyavati al Indiase rijken.

Het tijdperk van Bagan (1057-1287)

Over het begin van Bagan is niet veel bekend. Het rijk ontstond uit het samengaan van 19 dorpen, de klasieke naam van de stad was Arimadana-pura, de 'stad van de vernietiger van de vijand', en in 849 werd om Bagan voor het eerst een muur gebouwd. Waarschijnlijk is de stad ontstaan uit een nederzetting van de Pyu. Behalve de verering van geesten, waaraan algemeen werd gedaan, had ook het geloof van de 'Arisecte', een vorm van het mahayana-boeddhisme, veel aanhangers. Volgens de overlevering waren deze Ari-monniken ver afgedwaald van de oorspronkelijke leer van Boeddhā: zelfs van moord kon men worden vrijgesproken door middel van bepaalde gebeden; de monniken dronken alcohol en claimden het 'ius primae noctis' bij dorpshuwelijken.

Met de troonbestijging van koning Anaw-rahta (spreek uit: Anò-rata) begon in de 11de eeuw de ongelooflijke opkomst van Bagan als een van de schitterendste metropolen ter wereld. Door het invoeren van het theravada-boeddhisme slaagde de vorst erin de macht van de Ari-sekte te breken en tegelijkertijd de verschillende volkeren van Myanmar te verenigen binnen één geloof.

Een legende vertelt over een ontmoeting van de koning met de theravada-monnik Shin Arahan uit het Mon-rijk van Thaton, die indruk had gemaakt op de koning door zijn voorname uitstraling. Anaw-rahta wilde de monnik op de proef stellen en vroeg hem plaats te nemen op een zetel, die hij voor zichzelf passend vond. De monnik ging op de troon van de koning zitten en zo werd er een bondgenootschap gesloten

Rechts: That-byin-nyu-Tempel (12e eeuw.; links) en Ananda-Tempel (11e eeuw.; rechts) – meesterlijke bouwkunst in Bagan.

Foto: Paul Spierenburg

tussen de wereldlijke en de geestelijke macht. Maar zonder de canonieke geschriften van het theravada-boeddhisme ontbrak het dit geloof aan een basis waarop het kon worden verspreid. Op aanraden van Shin Araham stuurde de koning een gezant naar het Mon-rijk van Thaton met het verzoek om een afschrift van de *tipitaka*. De Mon-koning, Mahuna, wees dit verzoek vol minachting van de hand. Anaw-rahta trok spoorlags zijn leger samen, trok naar het zuiden en veroverde na een belegering van drie maanden de hoofdstad van de Mon. Nu werden alle geschriften, schatten en relikwieën samen met geleerden, soldaten, ambachtslieden en de koninklijke familie naar Bagan overgebracht.

Deze legende werd voor het eerst tegen het eind van de 15de eeuw opgeschreven in de beroemde inscripties van Kalyani van Dhamma-zedi, de koning van de Mon. Vele historici, zoals de Birmees Than Tun, hechten er derhalve weinig geloof aan. Ze vermoeden dat de Mon-koning, die door voortdurende oorlogen was verzwakt, Anaw-

rahta te hulp heeft geroepen tegen een overweldigend leger. Deze maakte van de gelegenheid gebruik en bezette het zuiden van het land, zoals 'de leeuw, die wordt geroepen om twee vechtende jakhalzen te scheiden en ze als oplossing alletwee verslindt'.

De havensteden in het zuiden openden voor het Eerste Birmaanse Rijk handelswegen naar India en Sri Lanka, die spoedig werden uitgebreid tot religieuze en militaire contacten. Gedreven door religieuze ijver liet de koning de pagodes van de verslagen Mon en Pyu openbreken en de relikwieën naar Bagan brengen.

In 1077 werd Anaw-rahta gedood door een dolle waterbuffel. Zijn rechtmatige opvolger Saw-lu geldt als een zwakke koning. Zijn korte regeringsperiode eindigde met een succesvolle opstand van de Mon.

Pas toen in 1084 Kyan-zit-tha (spreek uit Tsjan-sit-ta) aan de macht kwam, ging het weer bergopwaarts met Bagan. Vanaf zijn geboorte werd het leven van deze vorst omgeven met legenden. Zo zou hij de buitenechtelijke

Foto: Archiv für Kunst und Geschichte, Berlin

zoon geweest zijn van een met Anaw-rahta getrouwde prinses, en zelf een verhouding gehad hebben met een voor de oude heerser bestemde bruid. Na een door hem geïnitieerde mislukte bevrijdingsactie van de door opstandige Mon gevangengenomen koning Saw-lu (die daarbij om het leven kwam), was de weg vrij voor de charismatische aanvoerder en mogelijke usurpator om de troon van Bagan te bestijgen, en hij liet zich door Shin Araham tot koning kronen.

Kyan-zit-tha voltooide de Shwezigon-pagode, tot de bouw waarvan Anaw-rahta opdracht had gegeven, en stichtte de Ananda-tempel, thans een van de prachtigste bouwwerken van Bagan. Onder zijn heerschappij beleefde de Moncultuur in Bagan zijn bloeiperiode, alle inscripties zijn vervat in de taal en het schrift van de Mon. In

een ervan wordt voor Birmanen voor het eerst het woord Mima gebruikt, waarvan de huidige naam Myanmar is afgeleid. Kyan-zit-tha stuurde gezanten naar China om de handel te bevorderen en naar India om de Mahabodhi-tempel te renoveren. Zijn zoon Rajakumar, de schrijver van de beroemde viertalige Myazedi-inscriptie waarbij voor het eerst ook Birmaans werd geschreven, wordt zelfs in inscripties als een religieuze, vooraanstaande nakomeling geprezen, maar als opvolger wees Kyan-zit-tha zijn kleinzoon Alaung-shi-thu aan.

Alaung-si-thu was de zoon van de dochter van Kyan-zit-tha en een prins, die in de inscripties wordt aangeduid als de achterkleinzoon van Manuha, de Mon-koning, of als een kleinzoon van Anaw-rahta. Onder zijn bewind begon de overgang van de Mon-cultuur, die tot dan toe dominerend was, naar de eigenlijke Birmaanse cultuur. De geweldige That-byin-nyu-tempel is het architectonische meesterwerk van deze vorst. Hij regeerde van 1112 tot 1167 en waarborgde 55 jaar lang de stabiliteit

Boven: Zo stelde men zich in het Europa van de 18de eeuw de strijdmacht van Kublai Khan voor (J. Bertuch, prentenboek voor kinderen, rond 1800).